

УДК 37.018.1

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310/2024-110-3-181-191>

ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІМ'Ї У КОНТЕКСТІ СУЧАСНОГО ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Н. А. Уманець

ORCID 0000-0002-1756-5695

Інтернет у новому тисячолітті став невід'ємною частиною культури та суспільства. Актуальність вивчення його впливу на індивіда зумовлюється його структурно-функціональними можливостями: по суті, він стає інститутом соціалізації нових поколінь, що активно вбудовується, в тому числі, як в сімейні так і в освітні системи.

На сучасному рівні соціально-економічного, політичного, демографічного рівня розвитку країни відбувається зниження виховного потенціалу сім'ї, що обумовлено дефіцитом коштів, можливостей та часу для реалізації батьками виховної функції, дефіцитом внутрішньосімейного спілкування та порушенням емоційної близькості між батьками та дітьми, розривом між цінностями різних поколінь. Засоби масової комунікації та Інтернет за своєю значущістю у процесі соціалізації ставляться в один ряд із таким соціальним інститутом, як сім'я, формуючи соціальні норми та цінності у молодого покоління. Зазначається, що формування інформаційного суспільства і поширення новітніх цифрових технологій виступає значущим фактором соціально-культурних трансформацій, що відображаються в тому числі і на поколінській динаміці сучасного українського соціуму. Реалії інформаційної цивілізації трансформують сім'ю, взаємини батьків та дітей. Грамотне використання можливостей нових комунікаційних технологій має позитивні наслідки для особистості, що сприяє підвищенню або зниженню виховного потенціалу сім'ї.

Ключові слова: соціалізація, сім'я, сімейні цінності, діти, виховний потенціал сім'ї, засоби масової інформації, диджиталізація, інформаційна культура, саморозвиток, Інтернет.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Сучасна сім'я перебуває в потоці різних соціальних та економічних перетворень. Сім'я є частиною соціальних змін і, як така, змінюється і трансформується відповідно до сучасних тенденцій суспільства. Функції сім'ї в даному

суспільстві структуровані відповідно до загальних змін, що відбуваються у всіх сферах соціального життя. Змінюється система культурних цінностей та поведінкових моделей. Підвищується рівень економічного життя, зменшується кількість дітей у сім'ї, збільшується кількість нуклеарних сімей – ці тенденції характерні для всіх постіндустріальних суспільств, зокрема й українського. Сім'я як надскладна система включена вже не лише у світ природи та сферу культури, а й «оселилася» у кіберпросторі. Її розвиток обумовлено і природними, і соціально-економічними, і духовними, і віртуальними, і технологічними факторами, роль яких неухильно зростає. Після урбаністичних змін попередніх часів сучасна сім'я піддається функціонально-цифровим трансформаціям.

Актуальність вивчення інформаційної соціалізації пов'язана з тим, що в сучасному світі роль інформації та інформаційного впливу на мотивацію і поведінку людей постійно збільшується. Саме цей факт дозволив вченим говорити про виникнення «інформаційного суспільства» та «інформаційної культури». У контексті проблеми інформаційного суспільства в даний час вивчається соціалізаційний вплив (як позитивний, так і негативний) інформації та особливості цього впливу на дітей.

Сімейне виховання – це складна та багатогранна система виховання та освіти, що складається в умовах конкретної сім'ї, силами батьків та родичів. Особливості даного процесу та його результативність залежать від безлічі факторів, включаючи демографічні, соціальні, економічні характеристики сім'ї, стиль її життя, особливості дитячо-батьківських відносин, цільові установки батьків у вихованні дітей, зрештою формують виховний потенціал сім'ї. Тим самим батьки створюють певні умови для розвитку дитини. Крім того, батькам необхідно ефективно справлятися з різними труднощами та проблемами, що виникають при реалізації батьківської функції.

Сучасні батьки виховують дітей у принципово новій ситуації – цифрове середовище, прискорений темп життя, зміна підходів до виховання дітей, розшарування суспільства за матеріальним добробутом, пандемія, війна та ін. Відбувається розрив із досвідом попереднього покоління, досвід власного дитинства батьків значно відрізняється від змісту життя сучасної дитини, що, у свою чергу, впливає на батьківську компетентність.

Отже, актуальність даної теми визначається дослідженням основних проблем і труднощів, з якими сьогоднішні батьки почали стикатися у вихованні дитини, допомагає побачити сучасну ситуацію сімейного виховання, усі його складності в умовах інформаційного суспільства, а також ця інформація є корисною для фахівців-педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Проблеми взаємодії

сім'ї та суспільства стали предметом вивчення багатьох закордонних та вітчизняних дослідників. Традиційно визнається, як у вітчизняній, так і закордонній психології, особливе значення сімейного середовища в психічному розвитку дитини (І. Бех, Л. Виготський, Л. Божович, А. Макаренко, Д. Ельконін, К. Хорні, Е. Ейдемільлер та ін.) У вітчизняній науці проблеми трансформації традиційних сімейних цінностей та аналіз основних функцій сім'ї були відображені у працях Т. Алексеєнко, О. Максимович, Л. Слюсар, О. Стрельник та ін. Трансформації способу життя сім'ї за умов переходу до інформаційного суспільства присвячені дослідження закордонних вчених (Т. Арон, А. Рамзей, Н. А. Чеслі та ін). Проблемам сім'ї в інформаційному просторі дитинства присвячені чимало статей: О. Стрельник «Сімейні трансформації: чому ми не повернемося до ідеалу традиційної родини» (2017) Т. Алексеєнко «Виховний потенціал сім'ї в сучасних умовах» (2002), О. Українська «Інформатизація суспільства та ризики сучасності» (2011).

Проблеми міжособистих взаємин в сім'ї та взаємодій із навколишнім оточенням, формування системи сімейних цінностей та педагогічної культури батьків розкрито у працях Т. Алексеєнко, О. Докукіної, К. Журби, В. Киричок, Т. Кравченко, В. Кузя, В. Оржеховської, В. Постоного, Р. Сухомлинської, О. Хромової. Вагомий внесок у дослідження проблем, з якими стикається сім'я, зробили зарубіжні вчені М. Боуен, П. Вацлавик, Е. Гідденс, С. Мінухін, Т. Парсонс, Е. Фромм, Дж. Хейлі, Л. Хофман.

Метою статті є дослідження впливу інформаційного простору на виховний потенціал сучасної сім'ї.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виховний потенціал сім'ї, на думку багатьох вчених (Т. Алексеєнко, І. Бех, Т. Кравченко, Р. Овчарової, В. Постоного, В. Титаренко та ін.), визначається можливостями та умовами реалізації кожною конкретною сім'єю своєї виховної функції, характером можливої системи виховних відносин. Під «виховним потенціалом сім'ї» О. В. Кучмаєва, О. Л. Петрякова розуміють реальну, фактичну здатність сім'ї до виховання дітей з урахуванням конкретних соціальних обмежень, збалансованості матеріальних та нематеріальних ресурсів сім'ї. У широкому розумінні виховний потенціал сім'ї, на думку дослідників, – це:

- елементарний догляд – забезпечення базових потреб дитини в їжі, відпочинку, сні, одязі тощо;
- гарантії безпеки – стан захищеності життєво важливих інтересів дитини, забезпечення адекватних способів задоволення і захисту її потреб і прав;

- емоційне тепло – стан емоційного комфорту, в якому конструктивно реалізується ставлення індивіда до оточення, чутливість до переживань дитини, прояв співчуття, чуйності до неї;

- стимулювання – заохочення до дій, активізація діяльності, вплив, що зумовлює динаміку розвитку дитини;

- життєві орієнтири – ідеальні уявлення про цінності, мету і завдання у процесі життєдіяльності;

- вид управління у вихованні;

- обмеження – визначення певних меж, умов поведінки, діяльності, самовираження;

- стабільність – стійкість, постійність, незмінність настанов, пріоритетів, правил, цінностей (Горпинюк, Доукіна, Кравченко та ін., 2014).

На відміну від «виховної функції» «виховний потенціал» дозволяє охарактеризувати можливості сім'ї, як реальні, фіксовані, що використовуються в даний час, так і такі, які не використовуються за будь-яких причин. Українська дослідниця сім'ї О. Слюсар батьківський потенціал розглядає як реальний та потенційний ресурс, що включає потреби, готовність, здібності та можливості для реалізації батьківської ролі.

Потреба у батьківстві включає:

- мотиваційно-діяльні характеристики для здійснення турботи та виховання дітей;

- позитивну мотивацію до дітонародження;

- цінності та установки по відношенню до дітей, потреба в дітях.

Готовність до батьківства полягає:

- у прийнятті батьківської ролі;

- в усвідомленні себе батьком/матір'ю;

- пріоритетності батьківської сфери у життєвих планах, батьківських установках (Слюсар, 2017).

Слід зазначити те що, що у дослідженнях вчених представлено велику різноманітність компонентів виховного потенціалу сім'ї, в яких розкривається його сутність. До них відносять: аксіологічний, компетентнісний, діяльнісний та емоційний компоненти; або – матеріально-економічний, морально-ціннісний, психолого-педагогічний, інтелектуально-культурний, організаційно-структурний, емоційно-комунікативний компоненти. Виховний потенціал сім'ї не можна розглядати поза сучасним контекстом інформаційного середовища. Тому що реалії інформаційної цивілізації трансформують сім'ю, взаємини батьків та дітей.

Дослідження вчених свідчать, що Інтернет є невід'ємним компонентом життя сучасної людини – вербальною та візуальною реальністю для сучасної молоді. Досліджуючи повсякденні практики сучасних підлітків, можна

значити, що для них присутність у соціальних мережах є невід'ємною складовою спілкування. Молоді люди в громадському транспорті в навушниках, з телефонами, скарги вчителів на постійну присутність гаджетів на уроці, занепокоєння батьків щодо Інтернет-залежності дітей – все це ілюстрації, характерні для опису сьогоденної ситуації дорослішання підлітків. Дослідник Д. Бойд, аналізуючи перетин та взаємне відображення підліткових практик, створюваних у реальному та віртуальному просторах, зазначає, що для підлітків у всі часи було властиво перебувати у «мережових суспільних середовищах» (networked publics). В той час, як для їхніх батьків такими середовищами виступали парки, двори, територія «за гаражами», то для сьогоденних молодих людей стало доступним ще одне місце – соціальна мережа (Boyd, 2014). Молоді легше спілкуватися «зі своїми», які можуть перебувати за тисячі кілометрів і тими, хто проживає в іншій країні, ніж з таким «незрозумілим» старшим поколінням, яке знаходиться поряд із ними. Нові контакти соціальної мережі накопичуються дуже швидко, але технологія дозволяє зберегти свій «маленький світ», наприклад, минулої школи, двору, дачі, тим самим суттєво розширюючи кількість контактів одного користувача. Це задає зовсім іншу рамку реального простору дорослішання. І формується новий погляд на соціальні середовища, в яких живе сучасна молода людина. Саме «віртуальна реальність», що створена мережевими ЗМІ, є найбільш актуальною для молоді – як найактивніших користувачів Інтернету.

Розвиток інтерактивних, керованих користувачем інформаційних технологій тягне за собою як зміни форм і видів масової комунікації, так й перерозподіл ролей у цій сфері. Аудиторія інформаційних споживачів (читачів, слухачів, глядачів та користувачів), поділених на конкретні цільові групи з пасивних адресатів перетворюється на аудиторію активних учасників. Блогери, які ведуть мережеві журнали, швидко реагують на актуальні події, вступають в різні полеміки, залучають до дискусії маси зацікавлених користувачів, виступають одночасно і, як адресати, які отримують інформацію, і як адресанти, що створюють та розповсюджують відповідну інформацію. Більшість блогерів становить молодь. Соціальні мережі відсувають на другий план класичні інститути соціалізації – сім'ю, освітні організації та реальних друзів комунікації. ЗМІ активно впливають на свідомість та поведінку молоді через насадження цінностей. Більшість передач носять ігровий, розважальний характер, спостерігається дефіцит пізнавальних, розвиваючих програм, панує засилля реклами.

Варто згадати особливий погляд на значення масової комунікації у суспільстві постмодерністів. На їхню думку: у сучасному суспільстві масова комунікація крім ролі сполучної нитки, виступає як головне джерело образів,

куди повністю занурена сучасна людина. Ці образи структуруються в систему, яку люди приймають за реальність і формують своє життя, виходячи вже з уявлень про цю створену засобами масової комунікації реальність (Бодріяр, 2004, с.11). Треба зазначити, що Інтернет-комунікації мають високий рівень небезпеки для молоді через те, що вона є більш технічно просунута, схильна до спонтанних, ірраціональних дій, недостатньо критична та сконцентрована на швидкому задоволенні своїх бажань. Молоді люди відвідують Інтернет щодня. При такому активному його використанні Інтернет стає дієвим інструментом просування певних життєвих цінностей. Зайнятість батьків не дозволяє їм повноцінно спілкуватися з дітьми. Як правило, більшість підлітків проводять свій час не з батьками.

Вплив ЗМК (засобів масової комунікації) на соціалізацію визначається тим, що вони виконують рекреативну роль, релаксаційну роль, стають джерелом поповнення дефіциту міжособистісних контактів (зокрема, соціальні мережі можуть заповнити нестачу живого спілкування); ЗМІ фактично є системою неформальної освіти, освіти різних верств населення, що значно впливають на засвоєння людьми різного віку широкого спектра соціальних норм та формування ціннісних орієнтацій людини; набирає сили тенденція перетворення ЗМК на сферу самореалізації людини (у галузі телебачення це проявляється у передачах з прямою участю телеглядачів, у сфері Інтернету – це блоги, форуми, сторінки в соціальних мережах і т.п.). Варто зазначити, що ЗМК відіграють значну роль у формуванні людини як особистості. Однак, вплив їх може бути як позитивним, так і негативним. Моделі поведінки, що транслуються для молоді часто мають деструктивний, ніж конструктивний, характер. Інформаційний вибух призвів до того, що діти стали компетентнішими, ніж їхні батьки в специфічних електронно-комунікаційних сферах роботи з інформацією. Відбувається спотворення традиційних «ролей» дорослого та дитини. Перед екраном комп'ютера виявляються рівними і «дитина», і «батьки», стирається межа між дитячими та дорослими заняттями. На рівні окремо взятої сім'ї батькам належить визначитися, що є ціннішим та важливішим для них – зберегти та по-новому вибудувувати стосунки зі своєю дитиною, коли на горизонті завжди є комп'ютер; або ж насолодитися новими можливостями дозвілля в той час, коли їхня дитина зайнята перед монітором, або в телефоні.

Ці тривожні факти свідчать, що часто діти надають перевагу зручній комунікації в інформаційному світі, ніж живій взаємодії. Дедалі частіше діти зі своїми питанням вважають за краще йти не до батьків, а звертатися за відповіддю та порадою до комп'ютерних інформаційних систем, отримуючи відповідь, яка їх задовільняє, швидко та без моральних витрат. Нерідко це викликає підрив батьківського авторитету та ускладнює вибудовування

тривалих довірчих відносин між батьками та дітьми. У дітей же фіксується дефіцит емпатії та втрата почуття причетності до сім'ї. І батькам стає лячно, оскільки вони втрачають контроль над ситуацією, оскільки не мають досвіду вирішення таких ситуацій (їх не було ні в їхньому дитинстві, ні у вихованні старших дітей). І від безсилля, незнання, неможливості зупинити цю лавину багато хто з батьків, у боротьбі за щастя власної дитини, опиняється в безвиході. Хтось з батьків заспокоюється (мовляв, це вічна проблема «батьків і дітей»). Хтось воює до кінця (до повного розриву стосунків чи до повного підпорядкування, придушення ініціативності сина чи доньки). Але ж прогрес скасувати неможливо! Та й навряд чи хтось із дорослих погодився б повернутися у вік друкарських машинок та касетних магнітофонів. Без навігаторів та інформації в Інтернеті вже важко уявити сучасне життя. Отже, залишається єдиний вихід: зробити так, щоб ці гаджети не загрожували здоров'ю дітей та сімейному благополуччю, а допомагали. І обов'язково розібратися: чому дитині миліша гра на планшеті, а не спілкування з однолітками? Від чого вона ховається? Що знаходить у комп'ютерній іграшці, чого не може отримати у реальному житті? А для того, щоб зрозуміти це – дорослим, необхідно навчитися домовлятися з власними дітьми, комунікувати з ними.

Для того, щоб гаджети змогли дати позитивний ефект для розвитку дітей, батькам необхідно сформулювати чітко і точно, якою є мета їхнього виховання. Тобто: чи хочуть вони, щоб дитина виросла слухняною і виконавчою? Чи мріють про креативну та активну дитину? На жаль, не кожен з батьків може це зробити. Багато батьків, заявляючи, що хочуть бачити дитину в майбутньому успішною людиною – ініціативною, креативною, самостійною – сьогодні, насправді, використовують стилі та методи виховання, зовсім не сумісні з їхньою мрією. Так, у сім'ях із **авторитарним стилем виховання**, де на чолі тотальний контроль та категоричні обмеження, дітям просто забороняється користуватися електронними пристроями без відома батьків, і порушення цього непорушного правила жорстко карається. Результатом стає втрата дитиною віри в себе, прагнення до ініціативності та повне підпорядкування батькам. Або – відносини, побудовані на обмані: дитина змушена брехати, щоб отримати бажане. До того ж у таких сім'ях нерідко трапляються і «революції», коли дитина, розуміючи власну ущемленість (особливо на тлі вседозволеності у сім'ях друзів), просто кидає дорослим виклик, відмовляючись виконувати їхні вимоги. Іноді категоричність батьків носить менш агресивний характер. Наприклад, мама та тато в ім'я збереження здоров'я дитини домовляються, що до семи років не дадуть їй до рук жодних електронних пристроїв. Вони з гордістю підкреслюють цей факт у всіх анкетах, розмовах із друзями. Проте

їхні діти, опинившись у колі однолітків чи заняттях з використанням інтерактивної дошки, виявляються некомпетентними. Вони не можуть підтримати розмову про комп'ютерну гру, про яку говорять інші діти навколо.

Не кращою є ситуація і в сім'ях з *ліберально-потуральним* стилем виховання, де діти можуть грати на планшетах, приставках стільки, скільки завгодно. Комусь із них це навіть скоро набридає: для них був би солодкий лише заборонений плід, а легалізація швидко охолоджує їхню пристрасть. Діти просто тиняються по дому, не знаючи, як себе зайняти, при цьому найчастіше розуміючи і відчуваючи, що батькам не до них. А когось ігри так затягують, що вони вже не можуть зупинитись з власної волі. Причому, поки дорослим зручна ситуація, що дитина тихо грає у своїй кімнаті, не чіпляючись із запитаннями та ниттям, у будинку спокійно. Але, як правило, рано чи пізно батьки раптом усвідомлюють, що це залежність, і дитина не бажає в житті більше нічого. Тоді вони звинувачують дитину, що вона лінива, безініціативна, агресивна, що відмовляється від усього заради комп'ютерної гри. Ще один приклад дорослих (лицемірних) односторонніх правил – власна залежність батьків: у транспорті, за вечерею вдома, під час розмови з чоловіком (дружиною) вони користуються телефонами та планшетами, відповідають на смс-ки, надсилають електронні листи, шукають інформацію у Мережі. І діти просто переймають такий неповажний стиль спілкування.

Як завжди, гармонія – це золота середина. Це знають батьки – прихильники *демократичного стилю* виховання та спілкування у сім'ї. Адже засилля гаджетів може мати і позитивні аспекти. Але це не дається автоматично, для цього потрібно попрацювати, дорослі повинні навчитися самі і навчити дітей правильному користуванню. Встановлювати правила та обмеження, продумувати наслідки та санкції. Заборони – немінуча частина виховного процесу. Адже не можна дозволити дитині робити абсолютно все, що вона хоче: наприклад, їсти лише цукерки, або з ранку до вечора дивитись мультяки. Тому бажано, щоб у сім'ї були певні, чіткі правила – домовленість дорослих та дітей щодо того чи іншого аспекту життя. На жаль, більшість батьків недооцінюють значення таких правил. Або використовують лише усний, найчастіше односторонній варіант домовленості (який до того ж далеко не завжди виконується ними послідовно та чітко). Варіанти сімейного договору мають стосуватися необхідності не лише обмеження та регулювання проведення часу дітей за електронними пристроями, а й навчання дітей ефективному методу управління часом (який до того ж є і важливою умовою емоційного благополуччя всієї родини). Розмову про час використання гаджетів необхідно вести лише у формі діалогу: і дорослі, і

діти мають запропонувати свої варіанти з обов'язковою аргументацією своєї позиції.

Грамотне використання можливостей нових комунікаційних технологій має позитивні наслідки для дитини та сім'ї:

- більш відкритий доступ до знань та скорочення часу навчального процесу;

- розширення світогляду, як наслідок простоти доступу до віртуальної інформації;

- поява великих можливостей для збільшення вільного часу людини та спілкування за рахунок зникнення просторово-географічної залежності від конкретного місця проживання;

- широкі можливості для самореалізації.

Висновки. Виходячи з викладеного, можна зробити такі висновки:

- Сім'я – унікальний інститут соціалізації та виховання підростаючого покоління, але сьогодні спостерігаються значні зміни у її впливі на формування особистості. На сучасному рівні соціально-економічного, політичного, демографічного рівня розвитку країни відбувається зниження виховного потенціалу сім'ї.

- Засоби масової комунікації та Інтернет за своєю значущістю у процесі соціалізації ставляться в один ряд із таким соціальним інститутом, як сім'я, формуючи соціальні норми та цінності у молодого покоління. Однак, сьогодні значна частина молоді постійно перебуває у зоні інформаційного ризику, оскільки в Інтернеті вона може бути спрямована на деструктивні життєві цінності. Сучасна сім'я стоїть перед такими викликами інформаційного суспільства, як конфлікти поколінь; інформаційна стратифікація та безпека в Мережі; ІКТ-залежності; булінг і т.п. Постає проблема інформаційної безпеки дитинства, але ні сім'я, ні освітні організації не готові до виконання завдання безпеки підростаючого покоління в сучасному інформаційному просторі.

- ЗМК можуть і повинні використовуватися для формування позитивних цінностей у свідомості молодих людей. Необхідним є створення позитивного контенту і в Інтернеті, і в житті, і в освітній організації. За умови правильно організації інформаційно-освітнього середовища в сімейному соціумі (з урахуванням інтересів молоді), інформаційний простір може сприяти розвитку виховного потенціалу сім'ї.

Література

1. Бодріяр Ж. Симулякри і симуляція ; пер. з фр. В. Ховхун. Київ, Основи. 2004. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Jean_Baudrillard/Symuliakry_i_symuliatsiia.pdf (дата звернення 11.11.2023).

2. Горпинюк, В., Докукіна, О., Кравченко, Т. та ін. Педагогічна підготовка сімей різного типу до професійного самовизначення старшокласників : Методичний посібник ; За ред. Т. Кравченко. Кіровоград: Імекс-ЛТД. 2014 URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7386/4/ped%20pidgotovka%20posibnyk.pdf> (дата звернення 15.04.2023).
3. Сімейні трансформації: чому ми не повернемося до ідеалу традиційної родини / Розповідає соціологиня Олена Стрельник (2017). URL: <https://womo.ua/suchasni-transformatsiyi-rodini-ta-batkivstva-yak-sotsiologiya-peremagaye-mifotvorchist> (дата звернення: 31.07.2022).
4. Слюсар Л. Специфіка батьківства у сім'ях різних типів: проблеми, ризики та шляхи їх мінімізації. *Демографія та соціальна економіка*. № 3(31). 2017. С. 24-36. URL: <https://dse.org.ua/archive/31/2.pdf> (дата звернення 15.04.2023).
5. Boyd D. (2014) It's complicated: The social lives of networked teens. New Haven, CT, USA: Yale University Press URL: https://www.google.com/search?q=Boyd%2CD.%282014%29+It%E2%80%99s+complicated%3A+The+social+lives+of+networked+teens&sca_esv=2e4cf0b3ef765b7e&sca_upv=1&sxsrf=ADLYWILbokwCFzUfq-QBdEO (дата звернення 12.01.2024).

References

1. Bodriyar Zh. (2011). Symulyakry i symulyatsiyi [Simulacra and simulations] ; Per. z fr. V. Khovkhun. K. Osnovy. Retrieved from: https://shron1.chtyvo.org.ua/Jean_Baudrillard/Symuliakry_i_symulyatsiia.pdf (date of appeal: 11.11.2023) (ukr).
2. Horpyniuk, V., Dokukina, O., Kravchenko, T. ta in. (2014). Pedahohichna pidhotovka simyey ryznoho typu do profesiynoho samovyznachennya starshoklasnykiv: Metodychnyy posibnyk [Pedagogical preparation of families of various types for professional self-determination of high school students: Methodological manual] ; Za red. T. Kravchenko. Kirovohrad: Imeks-LTD. Retrieved from: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7386/4/ped%20pidgotovka%20posibnyk.pdf> (date of appeal: 15.04.2023) (ukr).
3. Simeini transformatsii: chomu my ne povernemos do idealu tradytsiinoi rodyny /Rozpovidaie sotsiolohynia Olena Strelnyk (2017) [Family transformations: why we won't return to the ideal of the traditional family /Sociologist Olena Strelnyk tells]. Retrieved from: URL: <https://womo.ua/suchasni-transformatsiyi-rodini-ta-batkivstva-yak-sotsiologiya-peremagaye-mifotvorchist> (date of appeal 31.07.2022) (ukr).
4. Sliusar, L. (2017). Spetsyfyka bat'kivstva u simiakh ryznykh typiv: problemy, ryzyky ta shliakhy yikh minimizatsii [Specifics of parenting in different types of families: problems, risks and ways to minimize them]. *Demohrafiia ta sotsialna ekonomika*. № 3 (31). S. 24-36. Retrieved from: <https://dse.org.ua/archive/31/2.pdf> (date of appeal: 15.04.2023) (ukr).
5. Boyd, D. (2014). It's complicated: The social lives of networked teens. New Haven, CT, USA: Yale University Press. Retrieved from: https://www.google.com/search?q=Boyd%2CD.%282014%29+It%E2%80%99s+complicated%3A+The+social+lives+of+networked+teens&sca_esv=2e4cf0b3ef765b7e&sca_upv=1&sxsrf=ADLYWILbokwCFzUfq-QBdEO (date of appeal: 12.01.2024) (eng).

**THE HIGHEST POTENTIAL OF THE FAMILY IN THE CONTEXT OF
THE DAILY INFORMATION ENVIRONMENT****N. A. Umanets**

The Internet in the new millennium has become an integral part of culture and society. The relevance of studying its influence on the individual is determined by its structural and functional capabilities. In fact, it becomes an institution for the socialization of new generations, which is actively incorporated into family and educational systems as well. At the current level of socio-economic, political and demographic development of the country there is a decrease in the educational potential of the family. It is due to the shortage of funds, opportunities and time for parents to realize the educational function, the shortage of intra-family communication and the disruption of emotional proximity between parents and children, the gap between values of different generations. The mass media and the Internet, in their importance in the process of socialization, are placed in line with a social institution such as the family, forming social norms and values in the younger generation.

It is noted that the formation of the information society and the spread of the latest digital technologies is a significant factor in social and cultural transformations, which are also reflected in the generational dynamics of modern Ukrainian society. The realities of information civilization transform the family, the relationship between parents and children.

Competent use of the capabilities of new communication technologies has positive consequences for the individual, which contributes to increasing or decreasing the educational potential of the family.

Keywords: *socialization, family, family values, children, educational potential of the family, mass media, digitalization, information culture, self-development, Internet.*

Уманець Наталія Анатоліївна – старший викладач кафедри соціології та соціальної роботи Національного університету «Львівська політехніка» (м. Львів, Україна). E-mail: natalia.11@ukr.net

Umanets Natalia Anatoliivna – Senior Lecturer at the Department of Sociology and Social Work at Lviv Polytechnic National University. (Lviv, Ukraine). E-mail: natalia.11@ukr.net